

وَ تَحْسَبُهُمْ أَيْقَاظًا وَ هُمْ رُقُودٌ وَ نَقُلُّهُمْ ذَاتَ
 الْيَمِينِ وَ ذَاتَ الشَّمَالِ وَ كَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ
 بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَ
 لَمَلَّيْتَ مِنْهُمْ رُعبًا (18) وَ كَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ
 لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا
 يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا
 أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا
 أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَ لِيَتَلَطَّفْ وَ لَا
 يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا (19) إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ
 يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَ لَنْ تُفْلِحُوا إِذَا
 أَبَدًا (20) وَ كَذَلِكَ أَخْضَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ
 اللَّهِ حَقٌّ وَ أَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ

بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم بُيُوتًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ
 بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمُ
 مَسْجِدًا (21) سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَ
 يَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَ
 يَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَ ثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ
 بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً
 ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا (22)

Thou wouldst have thought them awake, whilst they were asleep,
 and We turned them on their right and on their left sides: their
 dog stretching forth his two fore-legs on the threshold: if thou
 hadst come up on to them, thou wouldst have certainly turned
 back from them in flight, and wouldst certainly have been filled
 with terror of them. Such (being their state), we raised them up
 (from sleep), that they might question each other. Said one of
 them, "How long have ye stayed (here)?" They said, "We have
 stayed (perhaps) a day, or part of a day." (At length) they (all)
 said, "Allah (alone) knows best how long ye have stayed here ...
 Now send ye then one of you with this money of yours to the
 town: let him find out which is the best food (to be had) and

bring some to you, that (ye may) satisfy your hunger therewith: And let him behave with care and courtesy, and let him not inform any one about you. "For if they should come upon you, they would stone you or force you to return to their cult, and in that case ye would never attain prosperity." Thus did We make their case known to the people, that they might know that the promise of Allah is true, and that there can be no doubt about the hour of judgment. Behold, they dispute among themselves as to their affair. (Some) said, "Construct a building over them": their Lord knows best about them: those who prevailed over their affair said, "Let us surely build a place of worship over them." (Some) say they were three, the dog being the fourth among them; (others) say they were five, the dog being the sixth, - doubtfully guessing at the unknown; (yet others) say they were seven, the dog being the eighth. Say thou: "My Lord knoweth best their number; it is but few that know their (real case)." Enter not, therefore, into controversies concerning them, except on a matter that is clear, nor consult any of them about (the affair of) the sleepers.

تم انہیں دیکھ کر یہ سمجھتے کہ وہ جاگ رہے ہیں، حالانکہ وہ سو رہے تھے۔ ہم انہیں دائیں بائیں کروٹ دلواتے رہتے تھے اور ان کا کتا غار کے دہانے پر ہاتھ پھیلائے بیٹھا تھا۔ اگر تم کہیں جھانک کر انہیں دیکھتے تو اٹے پاؤں بھاگ کھڑے ہوتے اور تم پر ان کے نظارے سے دہشت بیٹھ جاتی۔ اور اسی عجیب کرشمے سے ہم نے انہیں اٹھا بٹھایا تاکہ ذرا آپس میں پوچھ گچھ کریں۔ ان میں سے ایک نے پوچھا "کہو، کتنی دیر اس حال میں رہے؟" دوسروں نے کہا "شاید دن بھر یا اس سے کچھ کم رہے ہوں گے" پھر وہ بولے "اللہ ہی بہتر جانتا ہے کہ ہمارا کتنا وقت اس

حالت میں گزرا۔ چلو، اب اپنے میں سے کسی کو چاندی کا یہ سکہ دے کر شہر بھیجیں۔ اور وہ دیکھے کہ سب سے اچھا کھانا کہاں ملتا ہے۔ وہاں سے وہ کچھ کھانے کے لیے لائے۔ اور چاہیے کہ ذرا ہوشیاری سے کام کرے، ایسا نہ ہو کہ وہ کسی کو ہمارے یہاں ہونے سے خبردار کر بیٹھے۔ اگر کہیں اُن لوگوں کا ہاتھ ہم پر پڑ گیا تو بس سنگسار ہی کر ڈالیں گے، یا پھر زبردستی ہمیں اپنی ملت میں واپس لے جائیں گے، اور ایسا ہوا تو ہم کبھی فلاح نہ پاسکیں گے۔" اس طرح ہم نے اہل شہر کو ان کے حال پر مطلع کیا تا کہ لوگ جان لیں کہ اللہ کا وعدہ سچا ہے اور یہ کہ قیامت کی گھڑی بے شک آکر رہے گی۔ (مگر ذرا خیال کرو کہ جب سوچنے کی اصل بات یہ تھی) اُس وقت وہ آپس میں اس بات پر جھگڑ رہے تھے کہ ان (اصحاب کہف) کے ساتھ کیا کیا جائے۔ کچھ لوگوں نے کہا "ان پر ایک دیوار چن دو، ان کا رب ہی ان کے معاملہ کو بہتر جانتا ہے۔" مگر جو لوگ اُن کے معاملات پر غالب تھے۔ انہوں نے کہا "ہم تو ان پر ایک عبادت گاہ بنائیں گے۔" کچھ لوگ کہیں گے کہ وہ تین تھے اور چوتھا ان کا کتا تھا۔ اور کچھ دوسرے کہہ دیں گے کہ پانچ تھے اور چھٹا اُن کا کتا تھا۔ یہ سب بے تکی ہانتے ہیں۔ کچھ اور لوگ کہتے ہیں کہ سات تھے اور آٹھواں اُن کا کتا تھا۔ کہو، میرا رب ہی بہتر جانتا ہے کہ وہ کتنے تھے۔ کم ہی لوگ ان کی صحیح تعداد جانتے ہیں۔ پس سرسری بات سے بڑھ کر ان کی تعداد کے معاملے میں لوگوں سے بحث نہ کرو، اور نہ ان کے متعلق کسی سے کچھ پوچھو۔

तुम उन्हें देखकर यह समझते कि वे जाग रहे हैं, हालाँकि वे सो रहे थे | हम उन्हें दाँ-बाँ करवट दिलवाते रहते थे और उनका कुत्ता गार के

~~~~~

दहाने पर हाथ फैलाए बैठा था | अगर तुम कहीं झाँककर उन्हें देखते तो उलटे पाँव भाग खड़े होते और तुमपर उनके नज़ारे से दहशत बैठ जाती | और इसी अजीब करिश्मे से हमने उन्हें उठा बिठाया ताकि ज़रा आपस में पूछ-गछ करें | उनमें से एक ने पुछा, “कहो, कितनी देर इस हाल में रहे”? दूसरों ने कहा, “शायद दिनभर या उससे कुछ कम रहे होंगे |” फिर वे बोले, “अल्लाह ही बेहतर जानता है कि हमारा कितना वक़्त इस हालत में गुज़रा | चलो. अब अपने में से किसी को चाँदी का यह सिक्का देकर शहर भेजें और वह देखे कि सबसे अच्छा खाना कहाँ मिलता है | वहाँ से वह कुछ खाने के लिए लाए | और चाहिए कि ज़रा होशियारी से काम करे, ऐसा न हो कि वह किसी को हमारे यहाँ होने से खबरदार कर बैठे | अगर कहीं उन लोगों का हाथ हमपर पड़ गया तो बस संगसार ही कर डालेंगे, या फिर ज़बरदस्ती हमें अपनी मिल्लत में वापस ले जाएँगे, और ऐसा हुआ तो हम कभी फ़लाह न पा सकेंगे”— इस तरह हमने अहले-शहर को उनके हाल से मुतला किया ताकि लोग जान लें कि अल्लाह का वादा सच्चा है और यह कि क़ियामत की घड़ी बेशक आकर रहेगी | (मगर ज़रा खयाल करो कि जब सोचने की असल बात यह थी) उस वक़्त वे आपस में इस बात पर झगड़ रहे थे कि इन (असहाबे-कहफ़) के साथ किया जाए | कुछ लोगों ने कहा, “इनपर एक दीवार चुन दो, इनका रब ही इनके मामले को बेहतर जानता है |” मगर जो लोग उनके मामलात पर ग़ालिब थे उन्होंने कहा, “हम तो इनपर एक इबादतगाह बनाएँगे |” कुछ लोग कहेंगे कि वे तीन थे और चौथा उनका कुत्ता था | और कुछ दूसरे कह देंगे कि पाँच थे और छटा उनका कुत्ता था | ये सब बेतुकी हाँकते हैं | कुछ और लोग कहते हैं कि

~~~~~

~~~~~

सात और आठवाँ उनका कुत्ता था | कहो, मेरा रब ही बेहतर जानता है
कि वे कितने थे | कम ही लोग उनकी सही तादाद जानते हैं | पस
सरसरी बात से बढ़कर उनकी तादाद के मामले में लोगों से बहस न
करो, और न उनके मुताल्लिक किसी से कुछ पूछो |

~~~~~